

НАГАЙКО Тарас

кандидат історичних наук, керівник навчально-наукового центру усної історії
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ПРО ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАУКОВО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ПОРТАЛУ «КРАЄЗНАВЧА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ПЕРЕЯСЛАВЩИНИ»

У дослідженні розглянуто перспективи створення електронного енциклопедичного ресурсу «Краєзнавча енциклопедія Переяславщини». Запропоновано авторське теоретико-методологічне бачення його структурної організації та наповнення.

Ключові слова: *Переяславщина, краєзнавство, енциклопедія, електронний ресурс.*

Одним із завдань сучасного краєзнавства є популяризація минулого рідного краю, віднаходження зв'язків і встановлення взаємовпливів між глобальними подіями світової історії та локальними сюжетами. Однак, розвиваючись паралельно як в академічних колах, так і на місцевому рівні, краєзнавча візія вітчизняного історіописання виглядає доволі розбалансованою у підходах та способах реалізації. Інформацію, що потрапляє у науковий обіг, доволі часто не перевіряють належним чином, відтак іноді спотворюють певні факти та припускають суттєві неточності, які потім тиражують інші дослідники. Вихід на загальнодоступний рівень шляхом широкого публічного оприлюднення зазначених студій з можливістю корегування інформації уможливить отримання нової якості зазначеного контенту. Фахівці Інституту енциклопедичних досліджень НАН України зазначають, що мережеві енциклопедичні ресурси не мають суттєвих обмежень в галузях та видах інформації і виявляють помітну тенденцію до якісного удосконалення як з технічного боку, так і з точки зору контенту, а саме науково достовірних, точних, апробованих фактів [66: 188].

Наприклад, В. Смолій та Г. Боряк зауважують, що реалізований у віртуальному просторі енциклопедичний проект має перспективу розвитку як постійний систематично оновлюваний ресурс з академічними й фахово-дисциплінарними канонами представлення історичного та соціогуманітарного знання. Дослідники певні, що існування мультимедійного формату «не лише допоможе в подальшому просуванні продукту в інформаційному й віртуальному просторах, а й дозволить забезпечити нагальні потреби істориків та учених-гуманітаріїв у добу інформаційних технологій» [5: 53].

Енциклопедичні проекти, що реалізувалися в минулому, сьогодні доступні не лише у паперовому варіанті, а й тиражуються на цифрових носіях та представлені в мережі Інтернет. Приміром, власний електронний відповідник має видана впродовж 60–70 рр. минулого століття «Большая советская энциклопедия», що налічує 145 томів.

В умовах зростання цифрового сегменту наукових ресурсів із сучасної соціогуманітаристики варто об'єктивно визнати, що саме Інтернет став найзручнішою платформою для їх накопичення та поширення. Один із найпотужніших реалізованих проектів «Енциклопедія історії України», 10 томів якої вийшли друком упродовж 2003–2013 рр., паралельно існує у веб-форматі на сайті Інституту історії України. Згадувані вище В. Смолій та Г. Боряк зазначають, що реалізація його складових дозволить «упевнено ввійти в епоху електронної енциклопедистики, а також перетворить “Енциклопедію історії України” на дієвий і гнучкий канал інтеграції української історичної науки зі світовою соціогуманітаристикою» [4: 16].

У вигляді веб-енциклопедії в мережі Інтернет також представлено одне з пріоритетних енциклопедичних видань Національної академії наук України, що реалізується спільно з Науковим товариством ім. Шевченка, – «Енциклопедія Сучасної України».

Зауважимо, що реалізація окремих пошуково-дослідницьких проектів відбувається безпосередньо в інтернет-мережі. А саме окремі енциклопедичні проекти існують лише в Інтернеті, що значною мірою спрощує доступ до них широкого загалу користувачів. Прикладом такого видання є науково-довідковий веб-ресурс «Енциклопедія Київського університету», що всебічно висвітлює історію цього закладу.

У 2013–2020 рр. указом Президента України передбачено реалізацію НАН України масштабного наукового проекту «Велика українська енциклопедія». Задля цього передбачено функціонування тематичного цифрового порталу, де відбувається представлення та узагальнення теоретико-методологічних та практичних зусиль наукової спільноти, задіяної у реалізації зазначеної вище ініціативи.

Прийнято вважати, що за кількістю різноманітних енциклопедій формується уявлення про рівень розвитку тієї чи іншої країни. В Україні на сьогодні поруч із розвитком академічної енциклопедистики назріла потреба звернутися до вивчення локальних аспектів історичного минулого, отже, регіональні енциклопедії, зокрема краєзнавчого характеру, мають стати логічним узагальненням дослідницьких практик науковців-гуманітаріїв – археологів, істориків, етнографів, етнологів, краєзнавців, релігієзнавців, культурологів. Окремі видання, що сьогодні з'являються у доволі обмежених накладах, почасти не здатні задовольнити попит як професійних дослідників, так і пересічних читачів щодо різних аспектів історичного знання, передусім його краєзнавчого складника.

Варто зауважити, що енциклопедична інформація енциклопедичного характеру представлена у багатьох виданнях національного типу. Яскравим прикладом є одна з наймасштабніших праць, реалізована у період 60–70 рр. ХХ ст. – «Історія міст і сіл Української РСР», що вміщує 10 160 різноманітних статей і довідок про населені пункти України. До сьогодні вона лишається найповнішим зібранням подібних відомостей. Більш сучасні видання, такі як «Полтавщина: енциклопедичний довідник» (1992), що містить понад 3 тис. статей-довідок, висвітлюють предметний спектр понять, пов'язаних з історією краю, архітектурними пам'ятками, вулицями, установами,

постатями тощо. Одним із найбільш масштабних регіональних проектів енциклопедичних видань можна вважати «Енциклопедію Коломийщини» (1996–2014) в 14 томах, що акумулювала відомості про окремих етнокультурний регіон України. Прикладом краєзнавчих енциклопедичних видань у спектрі біографістики виступають праці у вигляді словників чи довідників, присвячені постатям певного регіону. «Діячі історії і культури Закарпаття: малий енциклопедичний словник» (1997), «Митці Рівненщини: енциклопедичний довідник» (1997) та інші [1–3].

Переяславщина як окрема локальна територіальна одиниця має насичений пласт історичної та культурної спадщини, яка є невід’ємною частиною загальної палітри розвитку Української Держави. Державотворчі процеси, що відбувалися на цій території упродовж одинадцяти століть, заклали основи національного та культурного самовизначення нашого народу, зумовили й сформували ментальні ознаки та суспільні риси українців. Невід’ємно упродовж різних епох Переяславщина виступала значимим політичним і культурним центром. Пам’ятки минулого яскраво унаочнюють ті традиції, які впродовж тисячі років були сформовані нашими предками.

Переяславщина – один із мальовничих куточків України. Розташований на Лівобережжі Середньої Наддніпрянщини. Цей край є яскравою сукупністю історичних, культурних та природних надбань нашої землі. Сьогодні це розвинутий сільськогосподарський регіон на півдні Київщини. Площа Переяслав-Хмельницького району становить 1 456 кв. км, що дорівнює 5,2 % від території області. Тут розташовані численні фермерські господарства, лісові угіддя, водойми, протікає найбільша річка України – Дніпро.

З погляду культури сучасна Переяславщина – один зі знаних туристичних центрів нашої Батьківщини. На території міста Переяслава-Хмельницького знаходиться відомий далеко за його межами Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини. Загалом увесь музейний комплекс, що існує під назвою Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», об’єднує понад 20 тематичних музеїв. Така значна кількість є далеко не випадковою, адже найбільше прославлена Переяславщина своїм історичним минулим.

Уперше, за свідченнями археологів, люди з’явилися тут наприкінці льодовикового періоду, близько 15 тисяч років тому. Відтоді різноманітні археологічні культури в цьому регіоні постійно змінювали одна одну. Так, на зміну прадавнім мисливцям на мамонтів приходили кочові племена Степу та перші землеробські спільноти. Підтвердженням цього є значна кількість археологічних пам’яток, які свідчать про присутність на цих теренах представників найрізноманітніших етносів. Етногенез цієї території демонструє активні міжетнічні контакти Європи та Азії. Східні (індо-іранські, угро-фінські, тюркські) та західні (кельтські, грецькі, романські, германські) переселенські впливи, поруч із природно-кліматичними змінами творили своєрідний часовий калейдоскоп, у якому з’являлися та зникали різні культурні традиції, змінювався спосіб життя місцевого населення.

Найвідомішими археологічними культурами цієї місцевості з яскравими самобутніми ознаками є ямна, трипільська, чорноліська, зарубинецька та інші. Людність, яка населяла зручну для проживання місцевість у межах сучасної Переяславщини, лишила

чимало артефактів: рештки жител, сакральні комплекси, керамічний посуд, знаряддя праці, зброю тощо. Усе це є цінним свідченням високого розвитку матеріальної культури місцевого населення. Найвиразнішими свідками перебування тут давніх людей, безумовно, є величні степові піраміди – кургани, а також інші земляні споруди, значення яких ще й досі недостатньо вивчене науковцями. Загалом на території Переяслав-Хмельницького району налічується близько 500 подібних об'єктів.

У слов'янські часи Переяславщина, поруч з іншими територіями Середньої Наддніпряни, стала колискою українського державотворення. Саме тут у X ст. виникло одне з найдавніших міст України – Переяславль Руський (сучасна назва – Переяслав-Хмельницький). Поруч із Києвом та Черніговом він згадується у літописному тексті договору Русі з Візантією як один із головних політичних центрів давньоруської держави, ще під 907 роком. Легенда про заснування міста пов'язана з іменем рівноапостольного князя Св. Володимира, хрестителя Русі. У зв'язку зі смертю переяславського князя Володимира Глібовича, правнука Володимира Мономаха вперше фіксується письмова згадка етноніма «Україна», що фігурує у Київському літописному зводі під 1187 р.

Переяславщина у X–XIII ст. виступала унікальним регіоном, де стикалися Дике Поле з його тюркськими кочовими племенами та високорозвинена християнсько-візантійська цивілізаційна традиція. Переяславське князівство було одним з найбільших адміністративно-територіальних утворень Русі, займаючи простір від Дніпра до Сейму. Повсякчасна присутність войовничих сусідів – хозар, печенігів, торків, половців, монголів – зробила його ареною постійних військових зіткнень. Переяслав стримував набіги кочових племен на південно-східному кордоні, виступаючи стратегічно важливим оборонним центром Київської держави – її своєрідним форпостом. Окрім літописних згадок, про це свідчать оборонні укріплення – Змієві вали, збудовані у X ст. та переяславський дитинець – міська фортеця, рештки якої подекуди можна спостерігати і сьогодні. У княжу добу Переяслав був важливим політико-економічним, соціально-культурним та духовним центром. Саме тут, поруч з іншими великими містами Русі, сформувалися ознаки майбутньої української нації. З історією міста нерозривно пов'язані імена великих князів із роду Рюриковичів – Володимира Святославича, Всеволода Ярославича, Володимира Всеволодовича (Мономаха), Юрія Володимировича (Долгорукого) та інших визначних діячів того часу. Вихідцями з Переяславля Руського (Південного) у кінці XI ст. засновано літописні міста Володимиро-Суздальської землі: Переяславль-Заліський та Переяславль-Рязанський.

Окрім представників князівського роду, тут проживали знакові для своєї епохи люди. Таким був видатний церковний та суспільний діяч, відомий будівничий, переяславський єпископ Єфрем (? – 1096). У зазначений час на цих землях зароджується літописання, будуються величні кам'яні споруди – храми, церкви, фортифікаційні об'єкти, розвивається наука, культура, освіта, медицина. Літописні тексти дають підставу стверджувати, що саме у Переяславі могла існувати перша на Русі митрополія. Усе це є свідченням високого духовного та культурно-політичного розвитку Переяславської землі у згаданий період. Єфрем, як і останній переяславський єпископ давньоруського періоду Симеон, який загинув під час оборони міста від монголо-татар, був канонізований у XVII ст. православною церквою і віднесений до лику святих.

Значний занепад на цій території відбувся у XIII ст. унаслідок монгольського нашествия, коли столичне місто Переяславського князівства з околицями виявилось зруйнованими (1239 р.), населення частково загинуло, а те, що залишилося, змінило зону свого розселення, перебравшись у природно захищені місця.

У XIV ст. Переяславщина увійшла до складу Великого князівства Литовського, Руського та Жемайтського (1362 р.). Проте ця місцевість ще тривалий час залишалася спустошеною. Загалом період занепаду тривав понад три століття. За цей час Переяславщина входила до складу Київського князівства (ліквідоване у 1471 р.) та Київського воєводства у якості Переяславського староства. У 1569 р. воно стало складовою частиною Речі Посполитої. Тоді ж почалося справжнє відродження краю, що потрапив у володіння київського воєводи князя Костянтина Острозького. Це право було йому надане грамотою короля Стефана Баторія від 6 березня 1585 р. З цього часу розпочалася відбудова фортифікаційних укріплень Переяслава – його замку, а саме місто одним із перших на Лівобережжі отримало Магдебурзьке право.

Наступною яскравою віхою в історії Переяславщини стала козацька доба. У цей час місто Переяслав знову стає одним з головних політичних осередків. Цього разу у якості центру Переяславського полку – нової військово-адміністративної одиниці незалежної козацької держави. Регіон на довгий час стає ареною військово-політичних звершень українського народу. Передусім, це події Національно-визвольної революції під проводом гетьмана-державотворця Богдана-Зиновія Хмельницького, міжнародні дипломатичні зносини тощо. Саме у Переяславі у 1649 р. проголошено автономічну промову, характеризуючи яку московський посол Г. Унковський повідомляв, що «гетьман і Військо Запорізьке і вся Русь Київська під владою польського короля і панів бути не хочуть».

Найвідомішою тогочасною подією, яка мала доленосне значення для України, стала рада козацької старшини, що відбулася у Переяславі у січні 1654 р. – Переяславська рада. Її наслідком стало потрапляння українських земель під протекторат Московського царства, а згодом Російської імперії. З Переяславщиною пов'язана діяльність відомих історичних постатей того періоду: Криштофа Косинського, Семерія Наливайка, Тараса Федоровича (Трясила), Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Якіма Сомка, Юрія Хмельницького, Івана Мазепи, Івана Мировича та багатьох інших.

Починаючи з XVIII ст. Переяславщина стає освітньо-культурним центром Лівобережжя. У стінах Свято-Вознесенського собору, збудованого на кошти Івана Мазепи, функціонує Переяславський колегіум, випускники якого були далеко відомі за межами України. Чи не найвідомішою постаттю, пов'язаною з цим закладом, є мандрівний український філософ-богослов Григорій Сковорода, який викладав тут піітику місцевим спудеям, а згодом кілька років працював приватним вчителем у родині переяславського полковника Степана Томари, навчаючи його сина. Саме перебування Сковороди на Переяславщині багато в чому стало знаковою віхою для сьогоденного розвитку освіти та культури краю.

Одне з визначальних місць у когорті видатних постатей, які уславили Переяславщину своєю діяльністю, належить видатному українському поетові-кобзареві Тарасу Шевченку. Його творчий та духовний вплив і сьогодні відчувається на цій благодатній

землі. Тут він творив: писав поезії, малював, вивчав історичне минуле. Його безмежний багатогранний талант подарував Переяславщині ту духовну, сакральну основу, на яку спиралося не одне покоління її мешканців.

Окрім Г. Сковороди та Т. Шевченка, Переяславщина відома плеядою творчих багатогранних особистостей. Серед них музикант Павло Сениця, художники Петро Холодний, Марія Буряк, архітектор Володимир Заболотний, класик єврейської і світової літератури Шолом Алейхем. Усі вони, як і значна кількість інших відомих та безіменних постатей, творили історію цього краю, примножували героїчну славу та оспівували його неповторну красу, плекали духовність. Давня історія цієї землі є безцінним спадком для усіх нас, хто живе сьогодні в незалежній Українській Державі, і кому належить будувати майбутнє для наступних поколінь українців. Знати та вивчати минуле своєї країни, цінувати його уроки, бути патріотом – можна лише пізнавши історію свого рідного краю, села, селища, міста, вулиці чи навіть окремого будинку. Адже саме ці сегменти бережуть ту генетичну пам'ять, яка пробуджує в людині почуття любові до рідної землі, патріотизму, бажання жити та працювати на користь своєї Батьківщини.

У роки Другої світової війни Переяславщина стала місцем де розгорнулися ключові військові події, що неабияк вплинули на подальший хід протистояння радянського Союзу та гітлерівської Німеччини. Саме у районі міста Переяслава було зведено переправу для форсування Дніпра у вересні й жовтні 1943 р. Битва за Букринський плацдарм стала однією з найбільш кровопролитних баталій світової історії. Кількість загиблих у ній військових та цивільних осіб перевищує кількості тисяч.

Важливим моментом у вихованні майбутніх поколінь громадян незалежної України виступає об'єктивне розуміння усіх, як героїчних, так і трагічних віх, що торкнулися історії краю та держави. Давня історія цієї землі є безцінним спадком для усіх громадян, які живуть сьогодні в незалежній Українській Державі, і кому належить будувати майбутнє для наступних поколінь українців. Маючи понад тисячолітню традицію державотворення, Переяславщина є одним із ключових етнорегіонів, вивчення яких уможливить віднайдення ключа до самоусвідомлення української нації. Створена тут культурно-історична спадщина є значним підґрунтям для розвитку національної свідомості та розуміння процесів історичної пам'яті.

Отже, говорячи про перспективи створення електронного науково-просвітницького порталу «Красзнавча енциклопедія Переяславщини», слід враховувати те важливе історичне та етнокультурне місце, яке посідає Переяславщина в історії України. Цифровий формат проекту, на нашу думку, значною мірою спростить як організаційні, так і власне науково-методологічні зусилля щодо його втілення.

Варто зауважити, що історія Переяславщини (Переяславської землі) потрапила у спектр історичних та інших гуманітарних студій паралельно зі становленням вітчизняної історичної науки. А отже, цілком логічним є її доволі широке представлення як у працях загального змісту, так і окремих спеціалізованих дослідженнях. Наукова переяславіана представлена кількома етапами свого становлення. Разом з тим вона об'єднана науковими доробками істориків, археологів, етнографів, фольклористів. Можна сказати, що в основному загал цих праць хронологічно охоплює XVIII – початок XXI ст.

Нижче вкажемо перелік основних наукових ініціатив у галузі історико-краєзнавчої роботи за останній час, що були реалізовані на базі двох установ – ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» та Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», а також завдяки зусиллям місцевих краєзнавців.

Перелік періодичних наукових збірань:

- Всеукраїнська наукова конференція «Сковородинівські читання» (1984, 1985, 1987, 1989, 1991, 1994, 1995, 1997, 1999, 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2011, 2013);
- Всеукраїнська наукова конференція «Переяславська земля та її місце в розвитку української нації, державності і культури» (1992, 1994, 1996, 1999, 2001, 2007, 2012);
- Всеукраїнська наукова конференція «Єфремівські читання (Релігійне життя Переяславської землі (IX–XXI ст.))» (2007, 2009, 2011, 2013, 2015);
- Науково-практична етнографічна конференція «Середня Наддніпрянина: матеріальна і духовна культура» (2008, 2010);
- Всеукраїнський історико-культурологічний форум «Сікорські читання» (2012–2017);
- Круглий стіл «Краєзнавство Переяславщини: дослідження, проблеми, постаті» (2013–2017).

Монографічні видання:

- Сікорський М. І., Швидкий Д. Т. На землі Переяславській», 1971;
- Корінний Н. Н. Переяславская земля X – первая половина XIII века, 1992;
- Переяслав у віках. 2007;
- Нариси з історії давнього Переяслава. 2007;
- Ніколенко А. П. Переяславу – 1100. 2007;
- «Православні храми Переяславщини. 2007;
- Гехтман Ц. М. Євреї Переяславщини. 2012.

Дисертаційні дослідження:

- Колибенко О. В. Історична топографія Переяслава Руського (X – перша половина XIII ст.). 1999;
- Іваненко А. О. Переяславський козацький полк у військовій та суспільно-політичній системі України (20-ті рр. XVII–XVIII ст.). 2003;
- Лоха В. А. Еволюція соціальної структури та майновий стан населення Переяслава (1648–1785 рр.). 2008;
- Колибенко О. В. Еліта Переяслава Руського в суспільно-політичному житті Русі (друга половина XI – середина XIII ст.). 2009;
- Юрченко О. В. Дослідження археологічних пам'яток Переяславщини. Історіографія (XIX – початок XXI ст.). 2013;
- Сога Л. В. М. І. Сікорський: інтелектуальний портрет краєзнавця, організатора музейної справи в Україні (1950-і рр. – поч. XXI ст.). 2014.

Збірники наукових праць та матеріалів з історичної та краєзнавчої тематики:

- «Наукові записки з української історії» (засновано 1993 р.);
- «Переяславський літопис» (засновано 2011 р.);

- «Джерела пам'яті» (засновано 2007 р.);
 - «Переяславіка» (Pereyaslavica) (засновано 2007 р.).
- Серія «Краєзнавча бібліотека Переяславщини»:**
- Сорокова С. Ф. Не летять ластівки у Зарубинці: історико-краєзнавчий нарис; упоряд. : Т. Ю. Нагайко, О. А. Горбовий. – Переяслав-Хмельницький, 2015.
 - Костенко Ю. В. Археологічні пам'ятки Середнього Потрубіжжя. Переяслав-Хмельницький, 2015.
 - Краєзнавство Переяславщини: дослідження, проблеми, постаті: Матеріали круглого столу, 16 жовт. 2015 р., м. Переяслав-Хмельницький / Гол. ред. О. В. Колибенко. Переяслав-Хмельницький, 2016.
 - Коржов Ю. В. Ташань. Історія та родовідна книга села Переяславського краю. У 2-х томах. – Чернігів, 2017. Т. 1.
 - Козоріз В. Історія села Дуніновки від заснування до наших днів. Переяслав-Хмельницький, 2017.

Створення краєзнавчого енциклопедичного порталу передбачає реалізацію щонайменше кількох ініціатив, зокрема формування електронної краєзнавчої бібліотеки, цифрового каталогу візуальних матеріалів («візуальна бібліотека») і каталогу дат з історії краю («історичний календар»). Отже, основними структурними компонентами порталу можуть бути такі:

- «енциклопедичний словник» (статті);
- «цифрова краєзнавча бібліотека»;
- «візуальна бібліотека» (банк цифрових зображень).

Також його окремими модулями можуть виступити:

- «історичний календар»;
- «мистецька галерея»;
- «цифровий архів» (документальний репозитарій);
- «народні архіви» (матеріали родинних архівів);
- «відеотека» (документальні та художні фільми, інтерв'ю);
- «фонотека» (аудіоматеріали з історії краю);
- блог для фахового обговорення тощо.

З огляду на регіональний характер проекту окремого погодження потребує питання структурування енциклопедичних статей, їх оформлення та принцип відбору матеріалів до них. На платформі порталу «Краєзнавча енциклопедія Переяславщини» варто передбачити укладання загального (зведеного) списку всієї виявленої бібліографії та створення бази електронних відповідників опублікованих праць. Нижче пропонуємо можливу схему систематизації опублікованих джерел та матеріалів з історії краю:

1. *Документи та матеріали* (літописи, документи, реєстри тощо);
2. *Наукові праці* (дисертації та автореферати, монографії, огляди, посібники, рецензії, статті);
3. *Особові джерела* (автобіографії, інтерв'ю, епістолярії, мемуари, спогади, щоденники);
4. *Художні твори* (поезія, проза);
5. *Довідникові видання* (довідники, енциклопедії);

6. Газетні публікації;
7. Інтернет-публікації;
8. Інше (альбоми, брошури, буклети, календарі, каталоги, некрологи, публіцистика, путівники).

Разом з тим на порталі має бути налаштовано пошук наявної літератури:

- за прізвищем автора;
- за часом виходу праці;
- за ключовим словом у назві;
- за тематичною категорією (див. попередній список);
- за хронологічним періодом;
- за історичними подіями;
- за назвою адміністративно-територіальної одиниці.

Значний за обсягом доробок наукової бібліографії, що створювався упродовж зазначеного часу, засвідчує неабиякий потенціал для укладання енциклопедичного словника. Варто зауважити, що традиційно саме з цього етапу має розпочинатися робота зі створення енциклопедичного проекту. На початковій фазі варто визначитися з тематичними напрямками, їх взаємоузгодженню та визначенню можливих складових в межах тематичних сегментів. З огляду на краєзнавчий характер проекту ми пропонуємо наступні можливі категорії:

1. Археологія;
2. Архітектура;
3. Історія;
4. Культура;
5. Література;
6. Мистецтво;
7. Музейна справа;
8. Народне господарство;
9. Освіта;
10. Постаті;
11. Природно-географічні відомості;
12. Релігія.

Укладання енциклопедичного словника в межах зазначених категорій має враховувати географічні назви, події, явища, імена, предмети, об'єкти інфраструктури тощо. У широкому розумінні до нього за алфавітним принципом мають вноситися поняття, які відбивають інформацію про минуле та сучасність Переяславщини в їх краєзнавчому контексті. Для прикладу можлива класифікація цих понять за такими категоріями:

1. Особа (реальна або легендарна постать);
2. Подія (явище / факт / легенда);
3. Об'єкт (архітектурна споруда / елемент природного ландшафту);
4. Предмет (речовий артефакт);
5. Абстрактне поняття (обряд / пісня / вірш тощо).

Залучення поняття до словника має відбуватися за принципом згадки у письмовому джерелі або народній пам'яті, як-то, наприклад, топоніми.

Отже, сприятливими передумовами для втілення та реалізації проекту «Краєзнавча енциклопедія Переяславщини» можна вважати:

- наявність значної кількості опублікованих матеріалів з історії та культури краю;
- тематичні дослідницькі студії, що реалізуються на базі місцевих наукових та культурно-освітніх установ;
- практика регулярного проведення наукових зібрань всеукраїнського та міжнародного рівня;
- наявність спеціалізованих наукових видань;
- видання періодичних збірників наукових праць;
- наявність видавничої серії «Краєзнавча бібліотека Переяславщини»;
- наявність установ та організацій, що діють у сфері історичного краєзнавства.

Усе це засвідчує наявний постійний інтерес до вивчення історичних та культурних традицій регіону з боку наукової громадськості.

Висловлюємо сподівання, що запропоновані ідеї зможуть бути покладеними в основу створення відповідного методичного видання – «Методичні рекомендації зі створення науково-просвітницького порталу “Краєзнавча енциклопедія Переяславщини”». На нашу думку, у ньому мають бути враховані як основні принципи щодо створення енциклопедичних проектів, так і авторська спрямованість на створення електронного інформаційного ресурсу, основними функціями якого мали б виступати:

- наукова;
- довідково-інформаційна;
- просвітницька;
- промоція регіону;
- збереження історичної пам’яті.

Основною ж місією проекту має стати збір, систематизація та збереження інформації про історію і культуру такого унікального регіону, як Переяславщина.

Література

1. Енциклопедія Коломийщини: У 14-ти т. / За ред. М. Васильчука, М. Савчука. Коломия, 1996–2007.
2. Митці Рівненщини: енциклопедичний довідник / Укл. Б. Столярчук. Рівне: Ліста, 1997. 365 с.
3. Павленко Г. В. Діячі історії, науки і культури Закарпаття: малий енциклопедичний словник: 270 біо-бібліографій / Закарпатське обласне товариство охорони пам’яток історії та культури, Ужгородська спілка чеської культури ім. Я. А. Коменського. 2-ге вид. Ужгород, 1999. 196 с.
4. Смолій В. А., Боряк Г. В. «Енциклопедія історії України» та сучасна українська енциклопедистика // Український історичний журнал. 2014. № 4. С. 4–16.
5. Смолій В. А., Боряк Г. В. Сучасна історична енциклопедистика: здобутки і перспективи розвитку // Вісник Національної академії наук України. 2015. № 3. С. 44–60.

6. Українські електронні та паперові енциклопедичні видання: основні здобутки і перспективи / НАН України; Ін-т енциклопедичних досліджень. К.: Академперіодика, 2015. 252 с.

**ON CREATION PERSPECTIVES
OF THE ENCYCLOPEDIA OF PEREIASLAV REGION
AS A DIGITAL SCIENCE AND EDUCATION PORTAL**

The study considers the prospects of creating a digital web-based encyclopedic resource titled Encyclopedia of Pereiaslav Region. The author's theoretical and methodological vision of the encyclopedia structural organization and content is proposed.

Keywords: *Pereiaslav region, regional studies, encyclopedia, digital resource.*